Kulturutskottets betänkande

1980/81:17

med anledning av motion om fritid i skärgård

Motionen

I motion 1979/80:871 av Åke Wictorsson m. fl. (s) yrkas att riksdagen beslutar

1. att hos regeringen begära förslag till organisation för tillsyn och övervakning i skärgårdsområdena,

2. att hos regeringen begära att naturvårdsverket får i uppdrag att framlägga förslag om utbyggnad av sanitära mottagningsstationer i skärgårdsområdena,

3. att hos regeringen begära att naturvårdsverket får i uppdrag att tillsammans med berörda länsstyrelser och kommuner utreda och föreslå en turistplan för utbyggnad av stugbyar, campingplatser och småbåtshamnar i skärgårdsområdena.

I en sammanfattande motivering för yrkandena anför motionärerna att våra skärgårdsområden utgör en omistlig tillgång för rekreation och friluftsliv för stora delar av vårt lands befolkning, inte minst den i våra stora tätorter. Skärgårdarna erbjuder en variationsrik fritidsmiljö inom relativt korta reseavstånd. Denna unika rekreationsmöjlighet har hittills i alltför stor utsträckning, anser motionärerna, kommit att användas för stationär vistelse i enskilda fritidshus av befolkningsgrupper som redan tidigare haft goda förutsättningar att lösa sina rekreationsbehov.

För att skärgårdsområdena i större utsträckning skall fungera som rekreationsområden även för de medborgargrupper som har begränsade ekonomiska resurser fordras enligt motionen en målmedveten politik där samhället medverkar i planering och utbyggnad av kollektiva kommunikationer, hamnar, turistanläggningar etc. Skärgårdens natur och miljö, liksom den bofasta befolkningens näringsliv, bör skyddas så att rekreationsutbudet styrs och leds med hänsyn tagen till dessa intressen.

Yttrande över motionen

Kulturutskottet har inhämtat yttrande från jordbruksutskottet över motion 1979/80:871 i de delar motionen berör jordbruksutskottets verksamhetsområde.

I yttrandet JoU 1980/81:2 y har jordbruksutskottet i överensstämmelse härmed behandlat yrkandena 1 och 2 i motionen. Yttrandet har fogats som bilaga till detta betänkande.

Tidigare riksdagsbehandling

Kulturutskottet behandlade i betänkandet KrU 1978/79:15 bl. a. motion 1977/78:1392 av Åke Wictorsson m. fl. (s) om fritid i skärgård. Utskottet hade därvid att ta ställning till förslag av i huvudsak samma innebörd som de som nu framförs i yrkande 3 i motion 1979/80:871.

I betänkandet framhöll utskottet bl. a. att vissa skärgårdsområden ingår i primära rekreationsområden och därmed kunde väntas bli berörda av förslag på det rekreationspolitiska området. Utskottet betonade också att huvudansvaret för detaljplaneringen och utvecklingen av såväl primära rekreationsområden som områden i övrigt ligger hos respektive kommuner. Vidare räknade utskottet med att syftet med motion 1977/78:1392 i viss utsträckning kunde komma att tillgodoses genom riksdagsbehandlingen av en förväntad proposition om fritidsbåtar m.m. Motionen avstyrktes av nämnda skäl.

Innehållet i motion 1977/78:1392 föranledde yrkanden även i följdmotioner. Sålunda hade civilutskottet att ta ställning till yrkanden i motion 1977/78:1395 dels om planläggning av enskild fritidsbebyggelse i skärgårdsområdena, dels om att samtliga skärgårdar skulle förklaras som primära rekreationsområden.

I betänkande 1978/79:2 gav civilutskottet vad angår motionärernas förslag om att motverka enskild fritidsbebyggelse uttryck för den bedömningen att motionärernas syfte i väsentliga avseenden var tillgodosedda. Utskottet grundade denna bedömning på uttalanden om lämpligheten under olika förutsättningar av skilda upplåtelseformer för fritidshus, vilka riksdagen gjort i anslutning till behandlingen av riktlinjer för fritidsbebyggelse och turism inom den fysiska riksplaneringen. De avsedda uttalandena tog bl. a. sikte på att det inom områden med geografiska riktlinjer skall avsättas tillräckliga arealer för bl. a. rörligt friluftsliv och olika övernattningsanläggningar som stugbyar och campingplatser. I fråga om enskild fritidsbebyggelse liksom i fråga om hinder för avstyckning och försäljning av uthyrningsstugor hänvisade utskottet till att en fritidsboendeutredning tillsatts i vars uppdrag det ingick att överväga fritidsboendets framtida utveckling och frågan om samhälleligt inflytande över upplåtelseformerna.

Yrkandet om att samtliga skärgårdar skulle förklaras som primära rekreationsområden avstyrktes av civilutskottet.

Utskottet

Av bilagda yttrande över motion 1979/80:871 framgår att jordbruksutskottet inte ansett det påkallat med något särskilt initiativ från riksdagens sida vare sig i fråga om tillsyn och övervakning i skärgårdsområdena eller om utbyggnad av sanitära mottagningsstationer. Jordbruksutskottet motiverar detta sitt ställningstagande med att det i regeringens kansli pågår dels överväganden angående registrering av fritidsbåtar m.m., dels beredning av

kusttillsynsutredningens förslag Personal för tillsyn av kust och skärgårdar. Kulturutskottet instämmer i jordbruksutskottets bedömning. Med hänvisning till jordbruksutskottets yttrande och med understrykande av detta utskotts uttalande om angelägenheten av att erforderliga åtgärder snarast vidtas avstyrker kulturutskottet yrkandena 1 och 2 i motion 1979/80:871.

Med anledning av yrkande 3 i motionen om en särskild turistplan för utbyggnad av stugbyar, campingplatser och småbåtshamnar i skärgårdsområdena får utskottet anföra följande.

Utskottet har i det föregående redogjort för riksdagens behandling hösten 1978 av vissa tidigare framförda förslag om fritid i skärgård med i huvudsak samma syfte som det nu aktuella motionsyrkandet, dvs. ett ökat statligt engagemang i planering och utbyggnad av stugbyar m.m. Därefter har riksdagen hösten 1979 godkänt vissa kompletterande riktlinjer för utveckling av fritidsbebyggelse genom sitt beslut med anledning av proposition 1978/79:213 med redovisning av planeringsskedet i den fysiska riksplaneringen (CU 1979/80:6, rskr 1979/80:87). Dessa riktlinjer innebär bl. a. att det för de högexploaterade kusterna skall gälla att enskild fritidsbebyggelse i princip bör medges endast i form av mindre kompletteringar av befintlig bebyggelse. Om i vissa områden större tillskott av bebyggelse kan medges bör sådana former för bebyggelsen väljas som möjliggör ett högt utnyttjande av fritidsbostäderna och som ger förutsättningar för fritidsboende också för sådana grupper av befolkningen som inte äger fritidshus.

Vad beträffar de primära rekreationsområdena – bland vilka ingår Småland-Östgöta skärgård, Norra Bohusläns, Sörmlands och Norrbottens skärgårdar – har kulturutskottet i betänkande 1979/80:30 redogjort för vissa planeringsinsatser. Av redogörelsen framgår att ett omfattande planeringsarbete med stark anknytning till den fysiska riksplaneringen bedrivs på kommunal och regional nivå. Beredningen för samordning av statens insatser för turism och rekreation – rekreationsberedningen – har regeringens uppdrag att samordna upprättandet av utvecklingsprogram för de primära rekreationsområdena och senast 1982 till regeringen redovisa resultatet av programarbetet i sin helhet samt de bedömningar och förslag som beredningen med anledning härav vill föra fram utifrån ett riksperspektiv. Statliga medel har anvisats för planeringsinsatser inom de primära rekreationsområdena.

Även beträffande skärgårdsområden som inte är primära rekreationsområden har ett omfattande planeringsarbete gjorts. Detta framgår av en av rekreationsberedningen nyligen publicerad sammanställning av litteratur av intresse för planering av turism och rekreation.

Frågor av fundamental betydelse för utvecklingen av fritidsboendet behandlas av fritidsboendekommittén. Vidare arbetar en utredning med uppdrag att se över vissa frågor inom rekreations- och turistområdet i syfte att ge underlag för en samlad rekreationspolitisk bedömning, däri inbegripet en bedömning av vilka insatser som erfordras för att skapa jämlikhet i fråga

om människors möjligheter att utnyttja den ökade fritiden. Av mera direkt betydelse för skärgårdsområdena är emellertid de förslag som lagts fram i dels fritidsbåtutredningens betänkande (SOU 1974:95) Båtliv – samhället och fritidsbåtarna, dels utredningens om registrering av fritidsbåtar betänkande (SOU 1977:25) Båtliv 2 – registerfrågan. Utskottet har i sitt betänkande KrU 1980/81:16 uttalat sig om angelägenheten av att ett ställningstagande i registreringsfrågan m.m. presenteras för riksdagen.

Utskottet kan alltså konstatera att ett omfattande planerings- och utredningsarbete lagts ner inom det rekreationspolitiska området och att ett sådant arbete alltjämt pågår. De statliga bidrag som står till disposition för förverkligande av framtagna utbyggnadsplaner är emellertid starkt begränsade. Från anslaget Stöd till idrotten: Anläggningsstöd m.m. under jordbrukshuvudtiteln utgår vissa bidrag för boendeanläggningar avsedda för turism, såsom stugbyar och campingplatser. För innevarande budgetår har 4,2 milj. kr. anvisats för nämnda ändamål, däri inkluderat andra rekreationsanläggningar av riksintresse. Bidragen fördelas av statens naturvårdsverk, som också fyller en rådgivande funktion genom att exempelvis publicera skrifter med råd och synpunkter på planering och utformning av stugbyar och campingplatser. Vidare bör nämnas att bidrag kan utgå från det regionalpolitiska stödet och i form av glesbygdsstöd.

Mot den angivna bakgrunden är det enligt utskottets bedömning inte motiverat att ytterligare öka planeringsarbetet genom att som motionärerna förordat ge naturvårdsverket i uppdrag att tillsammans med berörda länsstyrelser och kommuner utarbeta en turistplan för skärgårdsområdena. Utskottet, som erinrar om att huvudansvaret för detaljplaneringen och utvecklingen ligger hos respektive kommuner, avstyrker yrkande 3 i motion 1979/80:871.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet

att riksdagen avslår motion 1979/80:871.

Stockholm den 2 december 1980

På kulturutskottets vägnar
GEORG ANDERSSON

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Georg Andersson (s), Karl-Eric Norrby (c), Åke Green (s), Ingrid Diesen (m), Lars-Ingvar Sörenson (s), Hans Alsén (s), Lars Ahlmark (m), Catarina Rönnung (s), Anna Eliasson (c), Kerstin Andersson i Kumla (s), Bertil Hansson (fp), Elisabeth Fleetwood (m), Ing-Marie Hansson (s), Stina Eliasson (c) och Per Arne Aglert (fp).

Bilaga

Jordbruksutskottets yttrande 1980/81:2 y

om fritid i skärgården

Till kulturutskottet

I beslut den 10 april 1980 har kulturutskottet hemställt om yttrande från jordbruksutskottet över motion 1979/80:871 av Åke Wictorsson m. fl. (s) om fritid i skärgård, i de delar motionen berör jordbruksutskottets verksamhetsområde.

Jordbruksutskottet kommer i överensstämmelse härmed att i det följande behandla yrkandena 1 och 2 i motionen.

I motionen föreslås, såvitt nu är i fråga, att riksdagen beslutar,

1. att hos regeringen begära förslag till organisation för tillsyn och övervakning i skärgårdsområdena,

2. att hos regeringen begära att naturvårdsverket får i uppdrag att framlägga förslag om utbyggnad av sanitära mottagningsstationer i skärgårdsområdena.

I sin motivering understryker motionärerna att det krävs en målmedveten politik där samhället medverkar i planering och utbyggnad av kollektiva kommunikationer, hamnar, turistanläggningar etc. för att skärgårdsområdena i större utsträckning skall fungera som rekreationsområden även för de medborgargrupper som har begränsade ekonomiska resurser.

En betydande del av rekreationslivet i skärgårdarna är knuten till småbåtar, framhåller motionärerna. Det är nödvändigt att de sanitära förhållandena för båtlivet förbättras. Framför allt gäller detta kraven på båtarna i fråga om sopor och latrin. För detta fordras bättre mottagningsförhållanden, särskilt för latrin.

Erforderlig service, övervakning och tillsyn bör enligt motionen byggas ut för att skydda natur och miljö från alltför stark förslitning liksom för att övervaka skyddet för natur- och fågelskyddsområden. Trivsamma förhållanden bör råda både för bofast befolkning och rekreationssökande allmänhet. Det är angeläget att en utbyggnad av tillsynsverksamheten snarast kommer till stånd, framhåller motionärerna.

Utskottet

Utskottet får erinra om att riksdagen i fjol behandlade en motion med bl. a. två yrkanden av samma lydelse som dem förevarande yttrande gäller. I sitt betänkande (JoU 1979/80:17) anslöt sig utskottet till motionärernas uppfattning att den allt intensivare rekreationsverksamheten i våra skärgårdsområden, framför allt den som är knuten till den ökande fritidsbåttra-

fiken, ställer stora krav på service, övervakning och tillsyn för att tillfredsställande förhållanden skall råda såväl för den bofasta befolkningen som för den rekreationssökande allmänheten. Inte minst gäller detta de sanitära förhållandena för båtlivet. I sammanhanget erinrade emellertid utskottet om att det på fritidsbåttrafikens område framlagts dels Fritidsbåtutredningens betänkande (SOU 1974:95) Båtliv – Samhället och fritidsbåtarna, dels Utredningens om registrering av fritidsbåtar betänkande (SOU 1977:25) Båtliv 2 – Registerfrågan. Med hänsyn till att en proposition grundad på nyssnämnda betänkanden och däröver angivna remissyttranden förväntades förelåggas riksdagen under våren 1980 fann utskottet inte att ifrågavarande motionsyrkanden borde föranleda någon riksdagens ytterligare åtgärd.

Enligt vad utskottet inhämtat är de frågor som behandlas i de citerade betänkandena fortfarande föremål för överväganden inom regeringen.

Utskottet vill härutöver fästa uppmärksamheten på att Utredningen om tillsyn av kusterna, TAK, i februari 1980 framlagt ett betänkande "Personal för tillsyn av kust och skärgård" (Ds Kn 1980:2). I betänkandet föreslås att länsstyrelserna i kustlänen inom ramen för den regionala utvecklingsplaneringen inventerar och utvärderar behovet av personal för tillsyn och övervakning i kust- och skärgårdsområdena. I dessa utredningar bör även de behov av tillsyn, underhåll och service som skapas av båtsporten och andra former av rörligt friluftsliv tas med, vid sidan av de statliga verksamheter för vilka länsstyrelsen har ett regionalt ansvar. Härigenom borde det enligt utredningen vara möjligt för de stora kustlänsstyrelserna att bilda sig en översiktlig bild av det totala samhällsbehovet av personal för tillsyn och övervakning samt kostnaderna härför. Länsstyrelserna skulle kunna skissera modeller för hur olika tillsyns- och övervakningsuppgifter skulle kunna kombineras och därmed ge underlag för en mer stabil sysselsättning på sikt.

Kusttillsynsutredningens förslag har remissbehandlats och beredes f. n. i kommundepartementet.

Utskottet anser liksom tidigare att de frågor som rests i motionen om förbättrad renhållningsservice för fritidsbåtarna liksom behovet av förbättrad tillsyn, från såväl miljö- som sysselsättningssynpunkt, är angelägna, inte minst för den bofasta befolkningen. I avvaktan på resultatet av pågående överväganden inom regeringskansliet i här berörda avseenden anser dock utskottet det f. n. inte påkallat med något särskilt initiativ i ämnet från riksdagens sida. Utskottet utgår därvid från att detta arbete bedrivs skyndsamt mot bakgrund av frågans angelägna natur och att regeringen snarast vidtar de åtgärder som befinns erforderliga.

Stockholm den 11 november 1980

På jordbruksutskottets vägnar
EINAR LARSSON

Närvarande: Einar Larsson (c), Svante Lundkvist (s)*, Maj Britt Theorin (s), Börje Stensson (fp), Hans Wachtmeister (m), Sven Lindberg (s), Sven Eric Lorentzon (m), Gunnar Olsson (s), Märta Fredrikson (c), Håkan Strömberg (s), Esse Petersson (fp), Lennart Brunander (c), Wivi-Anne Radesjö (s)*, Ingvar Eriksson (m) och Maja Ohlin (s)*.

* Ej närvarande vid yttrandets justering.

GOTAB Stockholm 1980